

Armoede

Tegengaan en voorkomen

CDA Werkgroep Armoede

CDA Werkgroep Armoede

Maart 2015

Armoedebestrijding voor gemeenten?

Het gaat er niet om wat je bedenkt of wat je zegt. Het gaat er om wat je doet. Als CDA zeggen we dat we er zijn voor mensen die het minder hebben getroffen. Maar zo'n bewering moeten we waar maken. En niet alleen op papier. Het sociale hart van het CDA moeten we laten zien in praktisch beleid en helder gedrag. Op landelijk en op lokaal niveau.

Als werkgroep hebben we tientallen deskundigen, professionals en vrijwilligers gesproken. Zij hebben ons geholpen armoede op lokaal niveau beter te begrijpen. Hun nuttige ervaringen vertalen we in meer dan zeventig praktische adviezen voor gemeenten. Adviezen die we direct uit kunnen voeren in de dagelijkse praktijk. Deze adviezen zijn niet compleet. En dit document is niet af. Het is een werkdocument voor gemeenten. Om hun lokaal armoedebeleid een stevige prikkel te geven. Zodat we echt iets kunnen verbeteren voor mensen die dat het hardst nodig hebben.

René Peters

Voorzitter werkgroep armoedebestrijding CDA

Maart 2015

Inhoudsopgave

Voorwoord	1
1. Inleiding	3
2. Aandacht voor het onderwerp	9
3. Aandacht voor het onderwerp	11
4. Benadering	12
5. Makkelijk maken	13
6. Onderwijs	14
7. Maatschappelijk initiatief	15
8. Meedoen (in de maatschappij)	16
9. Wonen	17
10. Schulden	18
11. Kinderen	19
12. En nu?	20

1. Inleiding

Werkgroep armoede – aanleiding

Tijdens het CDA congres van 8 februari 2014 is door de CDA Basisgroep Sociale Zekerheid de resolutie 'Armoede in Nederland' ingediend. Het thema op zich kon rekenen op brede steun, maar er kon geen overeenstemming bereikt worden op inhoudelijke punten tussen de indiener van de resolutie en de partijleiding. Het congres gaf beide partijen de opdracht rond de tafel te gaan zitten en er gezamenlijk uit te komen. De resolutie is vervolgens door de Basisgroep aangehouden.

Op dat partijcongres gaf de partijvoorzitter aan dat het thema armoede urgent is en vraagt om een nieuwe aanpak. Het partijbestuur heeft een kleine groep mensen gevraagd om een werkdocument te maken met een aanpak om armoede tegen te gaan en te voorkomen. De opdracht van de werkgroep kent verschillende accenten:

1. Actualisering van wat de partij in het verleden heeft geschreven over armoede, denk hierbij aan: Gericht en rechtvaardig – Tweede Kamer 2001, Heffen naar draagkracht – Commissie Kerckhaert 2004 en Herstel van Draagkracht – WI 2001
2. Welke nieuwe allianties kunnen er worden aangegaan op om gezamenlijk de armoedeval tegen te gaan en te voorkomen? Omdat de aanpak van armoede maatwerk is, wordt bijzondere aandacht gevraagd voor allianties op gemeentelijk niveau.
3. Welke instrumenten kunnen worden aangewend om armoede tegen te gaan en te voorkomen; denk hierbij aan werk, maatwerk per gemeente en ondersteunend beleid.

Het resultaat moet zijn dat er een actuele CDA visie ontstaat op het voorkomen en tegengaan van armoede in relatie tot o.a. ontwikkelingen in het sociale domein. Denk daarbij aan de komst van de participatiewet en ontwikkelingen rond passend onderwijs, de WMO en de jeugdzorg.

Verschillende aspecten spelen een rol bij het voorkomen en tegengaan van armoede. Aan elk aspect zal in het praktische deel van dit document aandacht worden besteed. De doelgroep waarvoor wij in eerste instantie schrijven zijn de lokale CDA vertegenwoordigers. De informatie die daarvoor nodig is komt niet alleen uit literatuur en bronnen onderzoek, maar vooral uit input uit het veld. De werkgroep heeft daartoe een viertal rondetafelgesprekken georganiseerd. Elk van deze ronde tafelgesprekken werd gevoerd met mensen uit verschillende bevolkingsgroepen en verschillende instanties. De rondetafelgesprekken gaven de werkgroep voldoende input voor het schrijven van het werkdocument.

In deze inleiding gaan we eerst in op de vraag wat armoede is. Daarna wordt ingegaan op de rol die betaald werk heeft in het gedachtegoed van het CDA. En tenslotte wordt gekeken naar de verhouding tussen de samenleving en mensen die afhankelijk zijn van een uitkering. Wanneer het gaat om armoede hebben het Rijk en de gemeente een rolverdeling. Met hoe de christendemocratie deze rolverdeling ziet wordt de inleiding afgesloten.

Armoede

Armoede is volgens de definitie van de Verenigde Naties het niet kunnen voorzien in de eerste levensbehoeften. Zij ontstaat wanneer een persoon of een groep mensen onvoldoende betaal- en/of ruilmiddelen heeft om in de primaire levensbehoeften te kunnen voorzien. De bestaansmiddelen hiervoor zijn wel aanwezig, maar ze kunnen als gevolg van schaarste onbetaalbaar worden. Primaire levensbehoeften omvatten zaken als schoon en drinkbaar water, voedsel, kleding, huisvesting en gezondheidszorg. Op verschillende plaatsen wordt benoemd dat de secundaire levensbehoeften gericht zijn op deelname aan sociale activiteiten, zoals telefoon, computer en internet.

Niet alleen definities van armoede en rijkdom veranderen met de tijd, ook de manier van denken over arme mensen wisselt. Zo waren in de middeleeuwen de steden klein en van de inwoners was dan ook precies bekend wie het af en toe of permanent moeilijk had. Deze armen, vaak weduwen, wezen, ouden van dagen of gehandicapten, verdienden te weinig om in hun levensonderhoud te kunnen voorzien. Zij kregen hulp van familie en buren, geld en brood van de kerk en aalmoezen van voorbijgangers. In deze periode was armoede absoluut geen schande. Een arme was het evenbeeld van Jezus en door hem of haar te helpen, hielp je als het ware de Heer.

In de christendemocratische traditie gaat het bij armoede altijd om (a) de zorg voor hen die het overkomt en (b) dat armoede meer is dan een gebrek aan middelen. Armoede kan zich ook voordoen in het gebrek aan contacten (sociaal isolement) of te weinig perspectief om je te kunnen ontwikkelen.

Feiten over armoede in Nederland

Het SCP en het CBS hanteren de lage-inkomensgrens. De grens is afgeleid van het bijstandsniveau voor een alleenstaande in 1979, toen dit in koopkracht het hoogst was. Doordat de lage inkomensgrens alleen voor prijsontwikkeling wordt geïndexeerd, wordt dit criterium gebruikt voor vergelijkingen in de tijd. In prijzen van het jaar 2012 bedroeg de lage-inkomensgrens voor een alleenstaande 11.850 euro. Per maand komt dit neer op 990 euro. Dit is een zuiver rekenkundige definitie.

Van de ruim 7 miljoen huishoudens in Nederland moesten er in 2012 664.000 (9,4%) rondkomen van een inkomen onder de lage-inkomensgrens. Dat was een stijging van bijna 90.000 ten opzichte van 2011. Het SCP verwacht dat volgens het aantal huishoudens dat in armoede leeft in 2014 zal zijn gestegen naar 10,1%.

Het aantal personen, dat is dus iets anders dan huishoudens, dat langdurig van een laag inkomen moet rondkomen was in 2012 340.000. Langdurig betekent dat de persoon of huishouden vijf jaar of langer een inkomen heeft onder de lage-inkomensgrens. Bijna één op de drie van hen was een minderjarig kind. Ruim vier op de tien van de in totaal 107.000 minderjarige kinderen met een langdurige kans op armoede, groeien op in een bijstandsgezin. Dus meer dan de helft van de kinderen groeien op in een gezin dat niet afhankelijk is van een bijstandsuitkering. Niet-westerse huishoudens leven relatief vaker onder de lage-inkomensgrens. (29%)

Het aantal huishoudens onder de lage inkomensgrens neemt overal in ons land toe. Naast Amsterdam, Rotterdam en Den Haag, vooral ook uit drie Zuid-Limburgse gemeenten namelijk: Vaals, Heerlen en Kerkrade. De kans op armoede wordt vergroot als je opgroeit in een groot gezin. Voor enige kinderen is het armoederisico 17%, maar dit loopt op naar 55% als zij twee of meer broers of zussen hebben. Alleenstaande moeders met minderjarige kinderen lopen een groter risico(24%) dan vaders (15%). En 12% van de ZZP-ers leeft onder de armoedegrens, aldus de Kamer van Koophandel. Armoede komt dus voor onder vrijwel alle bevolkingsgroepen in heel Nederland.

Betaald werk

In de ogen van het CDA is het betaalde werk de beste manier om volwaardig aan de maatschappij deel te kunnen nemen. Werk geeft letterlijk zin aan het leven. Het sociaal en economisch beleid is er dus op gericht dat mensen zoveel mogelijk aan het arbeidsproces kunnen meedoen. Niet voor niets bleek uit de doorrekening van het Centraal Planbureau dat het verkiezingsprogramma van CDA uit 2012 dat de werkgelegenheid met 2,25% zou toenemen. Dat betaald werk de beste remedie is tegen armoede houdt ook in dat we ons sociale stelsel zo vormgeven dat wie vanuit een uitkering de arbeidsmarkt betreedt er in inkomen niet op achteruit gaat.

Betaald werk zorgt niet alleen voor de beste remedie tegen armoede. Nee, betaald werk zorgt er ook voor dat betere voorzieningen gefinancierd kunnen worden voor mensen die niet (meer) kunnen werken. Maar wellicht nog belangrijker; werken is een wezenlijk aspect van wie we zijn, hoe we samenwerken en hoe we in de samenleving tot ons recht komen.

Toch kunnen ook mensen met betaald werk te maken krijgen met armoede. Bijvoorbeeld bij mensen die leven van een minimaal inkomen. Of mensen die werk hebben in kleine en onregelmatige baantjes. Ook kunnen kleine zelfstandigen en zzp-ers hun klandizie en opdrachten zien teruglopen, en zo financieel in de problemen komen. Een volgende groep mensen kampt met verslavingsproblemen, een gebrekkig financieel beheer, vastlopende relaties en een gemis aan structuur en discipline schulden hebben of geeft meer uit dan er binnenkomt. Voor de eerste groepen geldt dat versterking van de economie de beste wijze is om armoede het hoofd te bieden. Zeker voor de laatste groep moet ook meer hulp worden geboden.

Oog voor ieders talent ook als er geen betaald werk is

Naast betaald werk heeft de christendemocratie oog voor hen die geen werk hebben. Daarbij past de wederkerigheid. Enerzijds vraagt de christendemocratie van hen die betaald werk hebben solidariteit en ook het tonen van verantwoordelijkheid richting diegenen die geen werk hebben. Anderzijds vraagt het ook aan hen die geen betaald werk hebben inspanning en inzet voor de samenleving. We vragen van overheid en samenleving om de talenten te zien van hen die geen werk hebben. We zorgen ervoor dat ook zij zich thuis voelen in onze samenleving. We sluiten hen niet uit, bieden mogelijkheden, zodat zij bijvoorbeeld via vrijwilligerswerk hun waarde en zelfrespect verder kunnen ontwikkelen. Zij die niet de veerkracht bezitten en niet zijn toegerust om hun plek op de arbeidsmarkt te vinden, moeten op de solidariteit van de samenleving kunnen blijven rekenen. Daarbij vragen we ook iets van mensen die een uitkering ontvangen. Ook zij dragen hun steentje bij aan die samenleving. Mensen kunnen meer dan zij zelf soms beseffen. De uitdaging is om onvermoede kwaliteiten te vinden en aan te boren.

Financiële verhouding tussen Rijk en Gemeente

Armoedebeleid is meer dan alleen het verstrekken van uitkeringen. Wel is ons tijdens de ronde tafel gesprekken en het onderzoek opgevallen hoe vaak mensen in armoede ervaren dat ze met weinig respect worden bejegend. Juist van de kant van de overheid. We vermoeden dat dit deels te maken heeft met de wijze waarop de bijstand wordt gefinancierd. Het Rijk stelt een budget beschikbaar waaruit gemeenten worden gefinancierd om de bijstandsuitkeringen mee te betalen. Dat budget is voor alle gemeenten net genoeg. Maar dat betekent in de praktijk dat er gemeenten zijn met tekorten en gemeenten met overschotten. De gemeenten mogen dat geld houden wanneer er een overschot is. In het geval van een tekort moet de gemeente dat gaan verhalen op haar burgers. Hierdoor ontstaat een sterke prikkel om mensen uit de bijstand te houden. Dat is enerzijds goed, maar er ontstaat ook een beeld dat iemand een “schadelast” is wanneer hij of zij een beroep op de bijstand moet doen. De werkgroep ziet in dat er alles aan gedaan moet worden om mensen niet langer dan strikt noodzakelijk in de bijstand te houden. Maar we zijn er van geschrokken dat mensen die een beroep doen op die bijstand dikwijls bejegend worden als een soort fraudeurs. En dat die toonzetting zich bovendien lijkt te verbreden naar mensen die vanwege armoede of schulden voor hulp aankloppen bij de gemeente.

Armoedebeleid is niet alleen een gemeentelijke verantwoordelijkheid. Het landelijk beleid beïnvloedt in belangrijke mate het lokale armoedebeleid. Het is niet de taak van de werkgroep om aanbevelingen te doen over Rijksbeleid. Toch raden wij aan om te onderzoeken wat het effect is op de behandeling van mensen met een hulpvraag in relatie tot de huidige financieringsstructuur. Wanneer een systematiek ertoe leidt dat mensen met een hulpvraag te vaak onheus worden bejegend, juist in gemeenten die te maken hebben met structurele tekorten, dan moeten we kritisch durven kijken naar de prikkels in die systematiek.

Opbouw van de "Praktische adviezen"

De werkgroep heeft het als haar taak gezien eenvoudige aanbevelingen in eenvoudige taal op te stellen. Aanbevelingen die door gemeenteraden overgenomen kunnen worden en in onze ogen overgenomen moeten worden. We hebben de aanbevelingen verdeeld over een tiental hoofdstukken. Elk hoofdstuk is opgebouwd in een drieslag. Het onderwerp van het hoofdstuk wordt ingeleid door "Dit zien wij". Daarin wordt per onderwerp een korte feitelijke beschrijving gegeven wat we zien gebeuren in de samenleving. Daarna vervolgen we het hoofdstuk met "Dit vinden wij", waarin het christendemocratisch perspectief wordt geschetst. Ten slotte wordt het hoofdstuk afgesloten met "Dit gaan wij doen". Genummerd staan de praktische adviezen per onderwerp opgesomd.

De volgende onderwerpen worden per hoofdstuk behandeld. Het eerste onderwerp heet "Aandacht voor het onderwerp". Hierin verklaren wij waarom juist het CDA in deze tijd zich hierover moet buigen. Daarna gaan we verder met de onderwerpen "Bereikbaar en beschikbaar" en "Benadering" en "Makkelijk maken". Deze drie hoofdstukken beschrijven dat het echt niet zo gemakkelijk meer is om een uitkering te ontvangen. Dat mensen ervaren die een beroep op hulp doen, dat ze met achterdocht worden behandeld. Maar ook dat we het zo moeilijk maken, dat zowel de hulpzoekende burger als de overheidsinstantie vast lopen in een moeras van formulieren.

Investeer in samenwerking met anderen

De volgende hoofdstukken gaan over "Onderwijs", "Maatschappelijk initiatief" en "Meedoen" en "Wonen".

Dit zijn onderwerpen waarin de gemeente er niet zelf voor staat, maar ook hulp kan gebruiken en gebruikt van de samenleving. Bij onderwijs en wonen spreekt dat voor zich, het zijn scholen en woningbouwcorporaties die samen met gemeenten iets aan die armoede kunnen doen. Of het nu om bejegening gaat of om invulling van een noodzakelijke levensbehoefte als een dak boven je hoofd. Maar ook in het meedoen in de samenleving zijn maatschappelijke organisaties belangrijk. Via vrijwilligerswerk, stages of het aanbieden van banen. Het maatschappelijk initiatief is van belang. Denk daarbij aan bijvoorbeeld voedselbanken. Veel gemeenten kunnen nog veel bereiken door beter af te stemmen met maatschappelijke organisaties en initiatieven. Al moet niet het idee ontstaan dat het CDA hiermee de problematiek van armoede wil overdragen aan maatschappelijke organisaties en initiatieven. We weten wel dat we ze enorm nodig hebben, omdat beleid van Rijk en gemeenten ergens grenzen heeft, maar er nog steeds nood kan blijven bestaan.

We sluiten ten slotte af met de onderwerpen "Schulden" en "Kinderen". Zoals we in het de passage over feiten rond armoede als zagen, is vooral het kind kwetsbaar. We zien zeker in samenwerking met onderwijsinstellingen en maatschappelijke initiatieven echte mogelijkheden om het perspectief voor deze groep te verbeteren. Belangrijk voor deze groep is dat ze niet de volwassenheid ingaan met schulden. Vandaar een reeks aan aanbevelingen hoe we dit kunnen voorkomen, of als ze ontstaan zijn, hoe we ze het hoofd kunnen bieden.

We wensen elke gemeente in Nederland succes met het werk maken van deze aanbevelingen. Armoede zal niet verdwijnen, zelfs wanneer al deze aanbevelingen realiteit zijn geworden. Wel hopen we perspectief te kunnen bieden aan de meest kwetsbare groep in onze samenleving. Vandaar ons dringend appel!

2. Aandacht voor het onderwerp

Dit zien we

Armoede bestrijden, is een belangrijke taak voor gemeenten. Toch staat armoedebestrijding in veel gemeenten nauwelijks op de agenda. En dat terwijl gemeenten in razend tempo verantwoordelijk worden voor grote delen van de (jeugd)zorg en arbeid. De economische crisis is ook nog steeds niet voorbij. Gemeenten krijgen wel meer geld om te werken aan armoedebestrijding. En er ontstaan steeds meer maatschappelijke initiatieven op dat gebied. Lang niet alle gemeenten steunen die initiatieven. Gemeenten weten hoeveel mensen recht hebben op gemeentelijke ondersteuning. Maar lang niet alle mensen krijgen de hulp die ze nodig hebben.

Dit vinden we

Armoede bestrijden, is een van de belangrijkste taken van gemeenten. Dat was altijd al zo. Maar nu al helemaal. Gemeenten worden door de decentralisaties namelijk steeds meer verantwoordelijk voor zorg en arbeid. Wij vinden dat gemeenten hun rol actief moeten oppakken.

Dit gaan we doen

- 1) We gaan echt werken aan armoedebestrijding. En erkennen dat dit een belangrijke taak van de gemeente is.
- 2) We vinden dat armoedebestrijding een belangrijk onderdeel van onze lokale verkiezingsprogramma's zou moeten zijn.
- 3) We zorgen ervoor dat we geld voor armoedebestrijding, ook echt en alleen uitgeven aan armoedebestrijding.
- 4) We laten iedereen zien hoe we dit geld besteden. En wat de maatschappelijke effecten zijn van het beleid dat we voeren. We zoeken naar concrete manieren om dat te doen.
- 5) We steunen maatschappelijke initiatieven voor armoedebestrijding. Dit kunnen we doen door subsidie te geven. Maar ook door te zorgen voor huisvesting of praktische hulp te bieden.
- 6) Bestuurders en raadsleden spreken regelmatig ervaringsdeskundigen, instellingen en maatschappelijke initiatieven. We bedenken niet zelf hoe we kunnen helpen. Als we beleid maken, halen we de ervaringsdeskundigen erbij.
- 7) We laten zien op welke manieren we armoede helpen bestrijden. Iedere burger moet weten welke voorzieningen er zijn en hoe zij daar gebruik van kan maken. De 'sociale kaart' van de gemeente is actueel en staat duidelijk op de website.
- 8) We proberen zoveel mogelijk mensen die hulp nodig hebben, te bereiken. Dat bereik is nu nog vaak onvoldoende. Dat kan komen door 'niet weten' of door 'schaamte'. We

maken daarom gebruik van 'ogen en oren' in de wijken en kernen. We werken samen met instellingen, kerken, moskeeën en synagogen, scholen en wijkcentra.

- 9) We maken speciaal beleid voor kinderen in armoede. En houden de effecten van dit beleid in de gaten.
- 10) We zorgen er voor dat het lokaal armoedebeleid bereikbaar is voor iedereen die dat nodig heeft. We moeten het ook zo ruim mogelijk opzetten. En de maximale ruimte benutten die de wet ons biedt.
- 11) We erkennen dat armoede niet alleen een geldprobleem is. Er zijn ook maatregelen nodig rondom zorg, schulden, wonen, werken en participatie.
- 12) Als we beleid maken, halen we de cliëntenraden erbij.

3. Aandacht voor het onderwerp

Dit zien we

Het wordt steeds moeilijker gemaakt om een uitkering te krijgen. Gemeenten nemen steeds meer maatregelen om te voorkomen dat mensen een uitkering krijgen. Op zich is dat te verdedigen. Zolang we uitgaan van de mens en niet de maatregel.

Dit vinden we

Wij vinden dat we ieder mens in principe moeten helpen. We willen daarbij niet alleen uitgaan van de vraag waar iemand recht op heeft. Maar vooral ook van de vraag wat iemand nodig heeft om weer zelf de draad te kunnen oppakken. We helpen mensen om zoveel mogelijk de regie over hun leven te herpakken.

Dit gaan we doen

- 13) Ambtenaren worden getraind om goede gesprekken te kunnen houden. We gaan uit van hulp. En niet alleen maar van schade beperken.
- 14) Ambtenaren voelen zich verantwoordelijk voor hun klant. Ook wanneer deze niet makkelijk meewerkt. Het gedrag accepteren we niet. Maar de mens blijft hulp nodig hebben.
- 15) Maatregelen leggen we alleen op om gedrag te veranderen. Maatregelen leggen we op door in gesprek te gaan en afspraken te maken. Zodat het niet nog een keer gebeurt.
- 16) Ambtenaren kennen de sociale kaart van de gemeente. Zij zoeken actief mee naar oplossingen en wijzen hun klanten op mogelijkheden.
- 17) Ambtenaren zijn breed georiënteerd. Zij sturen klanten niet van loket naar loket. Zij nemen een vraag aan en zorgen ervoor dat het wordt opgepakt. Ambtenaren zorgen er voor dat klanten geen last hebben van gemeentelijke regelingen.
- 18) Als een klant verhuist naar een andere gemeente, draagt de ambtenaar het dossier persoonlijk over. Daarnaast blijft de 'oude' contactambtenaar beschikbaar wanneer dat nodig is.
- 19) Bij de gesprekken met de klant kijken we niet alleen naar zijn of haar situatie. Maar ook naar die van zijn partner, gezin, familie en burens of vrijwilligers. Als een gesprek over werk gaat, kijken we ook naar zaken rondom wonen, zorg, scholing enzovoort. We kijken naar de hele mens in zijn totale omgeving.

4. Benadering

Dit zien we

Iedereen lijkt wel een mening te hebben over mensen die afhankelijk zijn van een (bijstands)uitkering. En meestal is die mening niet zo positief. Mensen met een uitkering hebben het gevoel dat ze gelijk gezien worden als iemand die bedriegt of werk weigert. De (administratieve) druk om te bewijzen dat je recht hebt op een uitkering groeit.

Dit vinden we

Mensen die afhankelijk zijn van een uitkering, hebben daar over het algemeen niet voor gekozen. Ze zitten in een situatie die niemand wenst. Deze mensen moeten zich zeker niet hoeven te schamen. We zijn er van overtuigd dat het grootste deel zijn of haar best doet om zo snel mogelijk uit die situatie te komen. Het helpt niet wanneer mensen zich veroordeeld of afhankelijk gaan voelen. Daarom hoort bij een uitkering ook een menselijke benadering. Iedereen moet met respect bejegend worden.

Dit gaan we doen

- 20) Wij spreken niet van bijstandstrekkers maar van uitkeringsgerechtigden.
- 21) Wij maken het mensen gemakkelijk om aan te tonen dat ze recht hebben op een uitkering. We helpen ze om ingewikkelde formulieren in te vullen.
- 22) Wij zorgen ervoor dat mensen met een uitkering regelmatig een persoonlijk gesprek krijgen. De gesprekken hebben tot doel een mens te helpen en niet alleen de (financiële)schade (voor de gemeente/gemeenschap) op korte termijn te beperken. We trainen ambtenaren in die houding.
- 23) Zinvol je dag besteden is voor iedereen goed. Wij moedigen mensen met een uitkering aan om mee te doen. En helpen hen daarbij.
- 24) Voer een gesprek ontvangen we uitkeringsgerechtigden in dezelfde ruimte als andere 'klanten' van de gemeente. Zo zorgen we ervoor dat zij zich niet schamen en anderen niet oordelen.
- 25) Uiteindelijk loopt iedere fraudeur tegen de lamp. Het is dus belangrijk om actief te handhaven. Door snel in te grijpen beperken we de kosten voor gemeenten en komen voorkomen we dat mensen nooit meer uit de schulden komen.

5. Makkelijk maken

Dit zien we

Burgers moeten formulieren invullen om bijvoorbeeld vrijstelling van gemeentelijke belastingen aan te vragen. Die formulieren zijn zo uitgebreid en zo moeilijk dat de meeste mensen het bijna niet kunnen invullen. Dit geldt ook voor formulieren om individuele bijzondere bijstand aan te vragen, van participatiefondsen enzovoort. Het lijkt er soms op alsof we aanvragen tegen willen houden. En dat kan nooit de bedoeling zijn. Sommige mensen zijn afhankelijk van de gemeente. Om wat voor reden dan ook. Deze mensen hebben vaak meer dan een probleem. Wonen, werken, uitkering, zorg. Ze staan niet los van elkaar.

Dit vinden we

Wij vinden dat we mensen snel moeten helpen. En snel de hulp geven die ze nodig hebben. Daarbij moeten we kijken naar de mens. En veel minder naar de manier waarop we alles georganiseerd hebben. Er moet ruimte en aandacht zijn voor lokaal maatwerk.

Dit gaan we doen

- 26) We gaan controleren of de gemeente helder communiceert. We houden er rekening mee dat niet iedereen digitaal handig is.
- 27) De gemeente vraagt niet steeds om dezelfde informatie. Juist alleen naar informatie die nog niet bekend is binnen de organisatie. Hiervoor moet de communicatie tussen afdelingen verbeteren.
- 28) De gemeente zorgt voor één contactpersoon per klant. Deze contactpersoon kan de verschillende afdelingen bereiken. Klanten sturen we dus niet meer naar verschillende loketten.
- 29) We controleren of de formulieren van de gemeente klantvriendelijk zijn. Formulieren mogen een aanvraag niet belemmeren.
- 30) Persoonlijke gesprekken zijn belangrijker dan formulieren. (Zie deel 3. Benadering.)

6. Onderwijs

Dit zien we

Ouders willen het beste voor hun kinderen. En daar hebben ze veel voor over. Zonder er over na te denken, voeren scholen de kosten voor kinderen steeds verder op. Kosten voor bijvoorbeeld schoolreisjes, school laptops, bijdragen voor tweetalige opleiding groeien en groeien. Scholen hebben een belangrijke taak in de opvoeding van kinderen.

Dit vinden we

Iedereen heeft het recht op goed onderwijs. Een laag inkomen mag er absoluut niet voor zorgen dat iemand geen opleiding kan volgen. Het is belangrijk scholen ook op hun verantwoordelijkheden aan te spreken.

Dit gaan we doen

- 31) De gemeente spreekt met scholen over de hoogte van ouderbijdragen en de kosten van schoolreisjes. Het is een taak van de gemeente om scholen bewust te maken van de financiële situatie van een groot aantal gezinnen.
- 32) Het is belangrijk dat kinderen goed leren omgaan met geld. Dit zou een vast onderdeel moeten vormen van de lesstof.
- 33) Gemeenten gaan en blijven steeds met scholen in overleg over armoede.
- 34) We vragen aan scholen om een persoon aan te wijzen, die aandacht heeft voor het onderwerp armoede.
- 35) Gemeenten en scholen maken samen lessen om kinderen te leren bewust om te gaan met geld. Hierbij kunnen scholen ook samenwerken met banken.
- 36) Als we gemeentelijk beleid maken voor kinderen in armoede halen we de scholen erbij.
- 37) Scholen kennen de 'sociale kaart' van een gemeente. En wijzen ouders van leerlingen op mogelijkheden en regelingen. Ook verwijzen scholen ouders actief naar de gemeente.
- 38) De gemeente zorgt ervoor dat scholen en maatschappelijke initiatieven als 'stichting leergeld' en sportfondsen elkaar vinden.

7. Maatschappelijk initiatief

Dit zien we

Er ontstaan steeds meer maatschappelijke initiatieven voor armoedebestrijding. Maar die initiatieven hebben bijna geen contact met elkaar. En gemeenten voeren ook bijna geen overleg met de maatschappelijke initiatieven.

Dit vinden we

Inkomensbeleid is een belangrijke taak van het Rijk. Armoedebeleid is op de eerste plek een taak van de gemeente. Maatschappelijke initiatieven kunnen deze taak aanvullen. Dit soort initiatieven mogen nooit voor gemeentelijke regelingen komen. Wij vinden dat de gemeente moet sturen op armoedebeleid. We moeten voorkomen dat mensen op verschillende plaatsen gaan shoppen met dezelfde hulpvraag.

Dit gaan we doen

- 38) Gemeente, welzijnsinstellingen, maatschappelijk werk, kerken, moskeeën en synagogen en lokale initiatieven gaan en blijven steeds in overleg over bestrijding van armoede.
- 39) We zorgen er voor dat we zeker weten dat mensen die gebruik maken van de diensten van een instelling of een maatschappelijk initiatief als bijvoorbeeld de voedselbank, bij de gemeente in beeld zijn. En ook daar de hulp krijgen die ze nodig hebben.
- 40) We zorgen er voor dat iedereen de hulp krijgt die hij nodig heeft, maar voorkomen onnodige stapeling van hulp.
- 41) Maatschappelijke instellingen geven alleen hulp in natura. En weten zo zeker dat de middelen juist worden besteed.
- 42) Maatschappelijke instellingen zijn de oren en ogen van de gemeente. Ze zijn geen verlengstuk van de overheid. Maar goede afstemming en communicatie met de gemeente is belangrijk. Zo kan het bereik van het gemeentelijke armoedebeleid vergroot worden.
- 43) Maatschappelijke instellingen worden betrokken bij het formuleren van lokaal beleid.

8. Meedoen (in de maatschappij)

Dit zien we

Armoede in Nederland is niet alleen een gebrek aan inkomsten. Het is misschien wel vooral een gebrek aan mogelijkheden om actief deel te nemen aan de maatschappij.

Dit vinden we

Iedereen heeft het recht om helemaal deel te kunnen nemen aan de maatschappij. Daarbij moeten we niet alleen denken aan (vrijwilligers) werk, maar ook aan culturele activiteiten en sport.

Dit gaan we doen

- 44) De re-integratie middelen zijn verminderd. Toch laten we mensen niet aan hun lot over. Samen met iedere uitkeringsgerechtigde maken we een plan. Meedoen is hierbij het hoofddoel.
- 45) Een complete baan is beter dan een halve baan. Een tijdelijke baan is beter dan geen baan. En vrijwilligerswerk is beter dan geen werk. We kijken mee met de behoeften van een klant. En bieden hulp waar dat nodig is.
- 46) Gemeenten een sociaal maatschappelijk fonds. Dit fonds moet iedereen de mogelijkheid bieden om mee te doen aan culturele activiteiten of sport.
- 47) We maken afspraken met (sport)verenigingen. Mensen met een laag inkomen hoeven minder te betalen voor een lidmaatschap. Speciaal voor kinderen organiseert de gemeente een sportfonds en een zwemlesregeling.
- 48) (Sport)activiteiten sluiten aan op scholen en buurthuizen. Zo kan iedereen makkelijk meedoen en bereiken we meer mensen.

9. Wonen

Dit zien we

Een betaalbare woning vinden, blijft voor veel mensen erg moeilijk. Zeker voor starters. Als mensen geldproblemen hebben, duurt het vaak lang voordat men hulp vraagt. En het duurt nog langer voor er hulp komt. Mogelijke huurachterstanden kunnen steeds hoger worden. Ook zien we steeds meer mensen in de problemen komen door echtscheidingen. Door de kosten en mogelijke schulden voor meerdere woningen. En ander effect is dat de laatste jaren te veel dure huurwoningen zijn gebouwd. Er komen steeds meer mensen met een huurachterstand.

Dit vinden we

Huurschulden zijn helaas niet helemaal te voorkomen. Door snel te reageren, kunnen we problemen wel kleiner houden.

Dit gaan we doen

- 49) Samen met woningbouwverenigingen zorgen we voor betaalbare woningen.
- 50) Starters krijgen begeleiding bij het opzetten van hun administratie. Als zij dat willen.
- 51) De gemeente sluit contracten met woningbouwverenigingen om huisuitzettingen te voorkomen.
- 52) Als iemand huurachterstand heeft, neemt de woningbouwvereniging direct contact op met de gemeente. De gemeente spreekt dan de huurder om direct te kunnen helpen.
- 53) Leveranciers van energie zijn wettelijk verplicht gemeenten te laten weten als er een betalingsachterstand is. De gemeente spreekt dan direct de huurder om te voorkomen dat problemen erger worden.
- 54) Consulenten van de woningbouwvereniging kennen de sociale kaart van de gemeente en sturen bewoners door.
- 55) De afdeling Schuldhelpverlening is makkelijk te vinden en bereikbaar voor iedereen. Ook moeten er genoeg mensen werken op deze afdeling om iedereen te kunnen helpen.
- 56) De gemeente heeft een noodfonds om de meest dringende problemen aan te kunnen pakken.

10. Schulden

Dit zien we

Steeds meer mensen raken in de schulden. En schulden worden steeds ingewikkelder. Mensen moeten soms lang wachten op hulp. Problemen kunnen zo onnodig groeien. Overheden kunnen elkaar actief tegenwerken. En zo de problemen van mensen vergroten.

Dit vinden we

We kunnen niet voorkomen dat mensen in de schulden raken. Maar we kunnen wel helpen voorkomen dat schulden onbeheersbaar worden. Dat kan door het inschakelen van vrijwilligers in een vroeg stadium. Maar vooral de gemeente heeft een belangrijke rol.

Dit gaan we doen

- 57) Gemeenten moedigen werkgevers aan om veel interesse te tonen in hun werknemers.
- 58) We zorgen er voor dat werkgevers de 'sociale kaart' van de gemeente kennen. En dat ze hun werknemers doorsturen voor hulp.
- 59) We hebben veel contact met instellingen en bijvoorbeeld woningbouwverenigingen. Zo weten we snel genoeg of er mensen met schulden zijn.
- 60) Gemeenten zetten projecten met vrijwilligers in voor mensen die moeite hebben hun administratie op te zetten. Een voorbeeld is 'schuldhulpmaatjes'.
- 61) We zorgen er voor dat gemeentelijke schuldhulpverlening snel kan helpen. Er mogen geen wachtlijsten ontstaan.
- 62) Gemeenten laten op hun website betrouwbare beschermingsbewindvoerders zien. Dit zijn personen waarvan de rechter vindt dat die de financiële belangen moeten behartigen van mensen.
- 63) Schuldhulpverlening informeert bijvoorbeeld de gemeentelijke belastingdienst en handhaving. Zo gaan ze elkaar niet tegenwerken.
- 64) Nieuwkomers hebben recht op een 'eerste inrichting' van hun huis. Die moeten ze alleen wel terugbetalen aan de gemeente. We vertellen 'nieuwkomers' dat we hun huis in kunnen richten met tweedehands meubelen. Bijvoorbeeld via het kringloopbedrijf.
- 65) Gemeenten moeten scherp in de gaten houden dat mensen niet onder een aanvaardbaar financieel niveau zakken. De gemeente heeft tot taak dat de beslagvrije voet gerespecteerd wordt.

11. Kinderen

Dit zien we

Veel kinderen groeien op in (relatieve) armoede. Ze krijgen minder kansen dan hun leeftijdsgenoten. En ervaren soms uitsluiting en schaamte.

Dit vinden we

Veel kinderen groeien op in (relatieve) armoede. Dat is voor ons niet acceptabel. Kinderen moeten de kans krijgen zich volledig te ontplooiën en volop mee te doen aan de maatschappij. Zonder mitsen en maren..

Dit gaan we doen

- 67) Iedere gemeente maakt speciaal beleid voor kinderen in armoede. Dit beleid krijgt een plek in het integrale jongerenbeleid.
- 68) We betrekken ervaringsdeskundigen (cliëntenraden /kinderen, etc) erbij wanneer we dit beleid maken.
- 69) Gemeenten hebben speciale fondsen om kinderen mee te laten doen met sport of culturele activiteiten.
- 70) We maken gebruik van ideeën die kinderen zelf hebben. Vraag wat ze zou helpen.
- 71) Faciliteiten worden in een kindpakket samengevat zodat in een keer overzichtelijk is welke faciliteiten ten goede komen aan kinderen. Zie bijvoorbeeld de handreiking van de De kinderombudsman
- 72) We houden rekening met gratis openbaar vervoer of een fiets.
- 73) Sluit als gemeente een collectieve zorgverzekering af voor mensen onder de 120% van het minimum inkomen. Zorg daarbij voor een maximale dekking, zoals tandartskosten. En denk aan een extra verzekering voor de eigen bijdrage. Iedereen heeft recht op zorg.
- 74) Gemeenten houden het bereik en de effecten van armoedebestrijding bij kinderen in de gaten.

12. En nu?

Dit is geen slotdocument. Het is geen document dat we naast ons neer willen leggen. Dit document moet de start zijn van een beweging waar gewone mensen echt iets van zullen merken. Het document is niet af. We zien het als een werkdocument, waar goede voorbeelden en ideeën aan toegevoegd kunnen blijven worden. Daarom starten we een online platform. We gaan er vanuit dat bestuurders, raads- en commissieleden en andere geïnteresseerden gebruik zullen maken van dit platform om informatie te delen en inspiratie op te doen.

We hopen er voor te zorgen dat armoede op de agenda van onze partij blijft staan. En dat uit woord en daad blijft blijken dat we een schild zijn voor de zwakkeren.

Werkgroep armoede

René Peters, Nico van Jaarsveld, Arend Jansen, Yvon van Houdt, Evert Jan Sloopweg, Sarath Hamstra. Adviseurs aan de werkgroep waren Ruth Peetoom, Anita Rasenberg, Pieter Heerma vanuit de Tweede Kamer. Karin Hoentjen (secretaris)

Buitenom 18
Postbus 30453
2500 GL Den Haag
☎ 070 3424888
✉ cda@cda.nl
🌐 www.cda.nl